

บทที่ 3

อำนาจ เขตแดน และประชาชน

การเมืองของการนิยามความเป็นสตุล ในระหว่าง พ.ศ. 2475-2480 นี้จะพิจารณาการจัดความสัมพันธ์ระหว่างสตุลกับรัฐไทย 2 ลักษณะ โดย ลักษณะแรกเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองของรัฐไทยในส่วนกลางที่มีผลทั่วทุกส่วนของประเทศซึ่งหมายรวมถึงสตุลด้วย และปฏิบัติการทางการเมืองของส่วนกลางที่มีเป้าหมายต่อสตุลโดยเฉพาะ

การศึกษานี้จะเริ่มต้นที่ พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แม้ความคิดเห็นในเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครองจะมีความหลากหลาย และถูกอธิบายในแง่ใดก็ตามสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้คือ การเปลี่ยนแปลงการปกครองในครั้งนี้ได้เปลี่ยนกลุ่มผู้กุมอำนาจใหม่ ภายใต้การประกาศอุดมการณ์ประชาธิปไตยและมาตรการต่าง ๆ สร้างความชอบธรรมแห่งอำนาจใหม่

ในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ รัฐได้ประกาศนโยบายและมาตรการต่าง ๆ มากมาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงการรับรู้และภารกิจของรัฐที่มีต่อหน่วยต่างๆภายในรัฐ

การนำเสนอต่อไปนี้จะเป็นการประเมินการรับรู้ของรัฐไทยต่อสตุล และจะได้ประมวลปฏิบัติการของรัฐ ที่จะเห็นไปโดยสอดคล้องกับการรับรู้ดังกล่าวผ่านการโต้ตอบกันระหว่างหน่วยงานของรัฐที่ปรากฏในเอกสารทางราชการ วิธีการนำเสนอจะแบ่งออกเป็น 2 ระยะเวลาคือระยะก่อนและหลัง พ.ศ. 2475 ในประเด็น อำนาจ เขตแดน และประชาชน ที่ถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของรัฐ

สตูลก่อน พ.ศ. 2475

เขตแดน

เขตแดนในแผนที่ของสตูลถูกกำหนดตายตัวภายหลังการทำสนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลสยามกับรัฐบาลอังกฤษ ในปี พ.ศ. 2452 สตูลซึ่งครั้งหนึ่งเคยรวมอยู่กับไทรบุรี เบอร์ลิส ในฐานะมณฑลไทรบุรี ได้ถูกกำหนดให้เป็นหน่วยทางการเมืองคนละหน่วยกัน กล่าวคือ สตูลถูกกำหนดให้ขึ้นอยู่กับรัฐบาลสยาม ในขณะที่ไทรบุรี และ เบอร์ลิสขึ้นอยู่กับรัฐบาลมลายาอังกฤษ โดยสตูลมีอาณาเขตตามที่ปรากฏในสัญญาคือ *

... ตั้งแต่ริมทะเลที่ฝั่งเหนือจนถึงสันเขาทั้งหลายที่บนนั้น ทัศนระหว่างลำน้ำปะลิสฝ่ายหนึ่งแล้ว แลต่อไปตามสันเขาดังกล่าวจนถึงสันเขาใหญ่ที่แบ่งบนนั้น ทัศนระหว่างลำน้ำทั้งหลายที่ไหลลงในอ่าวสยามฝ่ายหนึ่งกับลำน้ำที่ไหลลงในมหาสมุทรอินเดียฝ่ายหนึ่ง

... เกาะที่เรียกว่าลังกาวิและบรรดาเกาะเล็กที่อยู่ระหว่างเกาะตะรุเตากับเกาะลังกาวิ และเกาะทั้งหลายที่ตั้งอยู่ใต้เกาะลังกาวินั้นเป็นของกรุงอังกฤษ เกาะตะรุเตาแลเหนือเส้นกลางระหว่างเกาะนั้นคงเป็นของกรุงสยาม ส่วนเกาะต่างๆ ที่อยู่ใกล้กับฝั่งตะวันตกนั้น บรรดาที่อยู่เหนือเส้นบรรทัดตรงทางทิศตะวันออกและตะวันตก จากที่ฝั่งเหนือของลำน้ำปะลิสจนจดทะเลนั้นคงเป็นของกรุงสยาม แลบรรดาที่อยู่ใต้เส้นบรรทัดนั้นให้เป็นของกรุงอังกฤษ...

* หลักฐานที่มีอยู่ไม่เพียงพอที่จะตรวจสอบได้ว่าชาวสตูลรู้ลึกอย่างไรต่อการเปลี่ยนแปลงดินแดน เนื่องจากหอคจดหมายเหตุแห่งชาติระบุว่า เป็นเอกสารลับ งดบริการ อาทิ เรื่องเมืองสตูล ลงวันที่ 5 มีนาคม ร.ศ. 127 และ 2 สิงหาคม ร.ศ. 127

การแบ่งเขตแดนดังกล่าว ทำให้เมืองสตูลมีอาณาเขตคือ
ทิศตะวันออก ติดเมืองเบอร์ลิสและจตุรเขาบรทัดหรือบูเก็ตบาตูเต๊ะห์ จนถึงภูเขาเงิน
หรือบูเก็ตจัน่าที่แบ่งเมืองสงขลา เบอร์ลิส และสตูลร่วมกัน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดียสุดเขตที่เส้นกลางระหว่างหมู่เกาะ
ตะรุเตา อาดัง ราวี และหมู่เกาะลังการีติดต่อกับจังหวัดตรัง

ทิศใต้ ติดต่อเมืองเบอร์ลิส

ทิศเหนือ ติดต่ออำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลาและอำเภอปะเหลียนในจังหวัดตรัง

เขตแดนดังกล่าวปักปันโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลสยามในเวลาต่อมา โดยมีคณะกรรมการ
ดูแลการปักปันชานแดนซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ปักปันเขตแดน โดยใช้หมุดหรือหลักเขตปักปัน
แดนที่หมายเป็นจุดๆไป และถือเป็นเขตแดนตามกฎหมายระหว่างประเทศ ในส่วนของประเทศสยาม
ก็ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของจังหวัดโดยรัฐบาลไทย และจังหวัดสตูลเป็นผู้รักษา
หมายผ่านทางหน่วยการปกครองของรัฐบาลสยาม

กิจกรรมหนึ่งที่น่าให้ความสนใจเป็นพิเศษภายหลังการกำหนดเขตแดนในครั้งนั้น คือ
รัฐบาลสยามได้ย้ายหลวงรักษาศึกษา นายอำเภอเมืองเบตงมาเป็นปลัดเมืองสตูลเพื่อช่วยงานราช
การภูเณ เจ้าเมืองสตูลที่มีเชื้อสายมลายู และการย้ายให้จังหวัดรายงานการตรวจราชการต่อกรุง
เทพอย่างละเอียดและบ่อยครั้งขึ้น จนถึงกับมีหนังสือเร่งรัดจากมณฑลนครศรีธรรมราช ให้ปฏิบัติ
อย่างเคร่งครัด พร้อมกับมีระเบียบราชการที่สำคัญอีกประการหนึ่งเกิดขึ้น คือการมอบหมายให้ปลัด
จังหวัดที่สังกัดกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ลงนามกำกับในหนังสือราชการ รวมถึงรายงานการตรวจ
ราชการดังกล่าวด้วย จึงจะถือว่าเป็นเอกสารราชการที่ถูกต้องสมบูรณ์

การให้ข้าราชการของรัฐบาลไทยเดินทางมาตรวจราชการทั่วพื้นที่หน่วยการปกครองเช่นนี้
น่าจะ เป็นยุทธวิธีที่รัฐบาลไทยเลือกใช้ในการนิยามพระแดนใหม่ที่เกิดขึ้น เพราะรับยอมตระหนักดีถึงภารกิจ
ใหม่ที่เขาเป็นต้องให้ขนานทางการเมืองการปกครองที่รัฐบาลไทยส่งไปเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลใน

ส่วนกลางผ่านมณฑลพื้นที่ สร้างความรู้จักรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ที่ที่เคยเป็นดินแดนของกลุ่มชาติพันธุ์เดิมภายใต้ความสัมพันธ์แบบเดิมที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว

การถูกแบ่งแยกพื้นที่โดยสนธิสัญญาระหว่างรัฐนี้ สร้างโอกาสให้รัฐบาลกลางเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่อย่างใกล้ชิดมากขึ้น การเดินทางไปตรวจราชการมีความหมายไม่เพียงเป็นการเดินทางไปดูว่าเกิดอะไรขึ้น ที่ไหน เท่านั้น การเดินทางยังเป็นการแสดงสถานะความสัมพันธ์ระหว่างกันที่เปลี่ยนแปลงไป การตรวจราชการน่าจะมีความหมายในสองนัยคือ การนิยามพรมแดนการปกครองของตนใหม่ และการนิยามการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ที่มีต่อรัฐใหม่

การนิยามพรมแดนและการรับรู้ใหม่เกิดขึ้นผ่านกระบวนการปักปันเขตแดน หรือการไต่สัญญาลักษณะแสดงเขตแดน เอกสารขออนุญาตผ่านแดนและสกุลเงินตราที่ใช้ เป็นหนึ่งงานเครื่องมือแสดงเขตแดนระหว่างกัน กล่าวคือเมื่อจะมีการเดินทางไปยังพื้นที่ที่ถือว่าเป็นพื้นที่ในเขตรัฐมลายู ชาวสตูลต้องถือหนังสือเดินทางของไทยเพื่อแสดงต่อเจ้าหน้าที่มลายูขออนุญาตผ่านแดน ต้องเปลี่ยนมาใช้เงินสกุลบาทแทนเหรียญ เหล่านี้เป็นการสร้างพรมแดนที่รัฐกระทำการนิยามพรมแดนสตูลทั้งสิ้น

เขตแดนและการแบ่งหน่วยการปกครองของสตูลเป็นดังนี้เรื่อยมา แม้กระทั่งงานยามที่เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่มีการเปลี่ยนผู้กุมอำนาจรัฐ สตูลก็มิได้เปลี่ยนขอบเขตและเขตแดนเลย

การปกครอง

ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง สตูลขึ้นกับมณฑลนครศรีธรรมราช มีพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ภายหลังจากตรวจราชการหลายครั้งพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ เสนอให้กระทรวงมหาดไทยยุบอำเภอทุ่งหว้าหรือสุาหงอูเป ที่เคยเป็นแหล่งชุมชนการค้าระหว่างสตูลกับฝั่งลง เป็นกิ่งอำเภอแล้วให้ไปขึ้นกับอำเภอละงูที่เพิ่งยกขึ้นจากกิ่งอำเภอ มหาดไทยก็จัดการไปตามนั้น

ในปี พ.ศ. 2473 สหุติจึงแบ่งการปกครองออกเป็น 2 อาเภอคือ อาเภอมาบั้งและอาเภอละงู และ 1 กิ่งอาเภอคือกิ่งอาเภอทุ่งหว้า รวมทั้งสิ้น 29 ตำบล

ประชากร

ประชากรส่วนใหญ่ของสหุติมีเชื้อสายมลายู นับถือศาสนาอิสลาม พูดทั้งภาษามลายู และภาษาไทยถิ่นใต้ กลุ่มที่อยู่ติดกับชายทะเลโดยมากพูดภาษามลายู ส่วนทางตอนเหนือที่ติดกับตรัง พัทลุง สงขลา จะพูดภาษาไทยถิ่นใต้ ดังที่พระยาสมันตรัฐบุรินทร์บันทึกไว้ว่า

... พวกที่อยู่ชายทะเลนั้นโดยมากติดต่อเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันนบนเรือญาติ และการไปมาหาสู่กับเมืองปะลิส เมืองเกตะห์ก็ใช้ภาษาพูดภาษามลายูเป็นส่วนใหญ่ แต่ถ้าจะเปรียบเทียบกันแล้ว บนสองภาษาที่ใช้กันอยู่ในจังหวัดนี้ ก็นับว่าภาษาไทยทางใต้ใช้กันมากกว่าภาษามลายู เพราะ จำนวนมากกว่ากัน ทั้งการไปมาก็สะดวกกว่ากัน ¹

ทางด้านการศึกษา เมื่อสหุติมาอยู่ภายใต้การดูแลของมณฑลภูเก็ต ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนสอนภาษาไทยควบคู่กันกับการสอนภาษามลายู ครูสอนภาษามาจากภูเก็ตบ้าง ตรังบ้าง สงขลาบ้าง นครศรีธรรมราชบ้าง ส่วนครูมลายู ใช้ครูพื้นเมืองที่มีอยู่เดิม บนเมืองมีโรงเรียนที่สอนลักษณะดังกล่าว 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนไทย-มลายู หรือโรงเรียนสหุติวิทยา และโรงเรียนบ้านจัน

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ พระยาสมันตรัฐบุรินทร์. บน ขุนเสนาขุนวงศ์ภักดี, เสมเดิม, หน้า 74.

ทั้งหมดนี้เป็นกรอบต้นทุนของรัฐที่มีมาก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

สตุลหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ กล่าวถึงความสำคัญของการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 ว่า

... ไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนชนชั้นนำจากกลุ่มเจ้านายมาเป็นข้าราชการทหาร หากยังมี
ความหมายให้การรับรองหรือเริ่มต้นการรับรองสิทธิประโยชน์ของชนชั้นกลาง พ่อค้าระดับกลาง
และย่อย รวมทั้งเริ่มต้นการตอบสนองต่อข้อเรียกร้องของราษฎร เปิดโอกาสให้ผู้นำท้องถิ่น
ในนามของการเป็นตัวแทนของราษฎร เข้ามามีปากมีเสียงในสภา...²

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง
เมืองนี้ เป็นทางหนึ่งที่คณะราษฎรใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมและเป็นปีกแผ่นของอำนาจรัฐที่ได้รับ
การรับรองจากรัฐธรรมนูญว่าเป็นที่มาแห่งอำนาจ ดังข้อความ

หมวด ๑

ข้อความทั่วไป

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, ความคิด ความรู้ และอำนาจทางการเมืองในการปฏิวัติสยาม
2475 (กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์, 2533) หน้า 17.

มาตรา ๑ อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย

มาตรา ๒ ให้มีบุคคลและคณะบุคคลดังกล่าวต่อไปนี้ เป็นผู้ใช้อำนาจแทนราษฎรที่จะได้กล่าวต่อไปในรัฐธรรมนูญคือ

๑. กษัตริย์
๒. สมาชิกแทนราษฎร
๓. คณะกรรมการราษฎร
๔. ศาล

จะเห็นได้ว่าผู้กุมอำนาจทางการเมืองคณะใหม่ได้ใช้รัฐธรรมนูญเป็นเครื่องกำหนดที่มาของอำนาจ โครงสร้าง และกระบวนการทางการเมืองขึ้นมาใหม่ที่แบบเดิม พร้อมกับการขยายอำนาจทางการเมืองปกครองและการยอมรับอำนาจรัฐเหนือดินแดนออกไปอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากการกำหนดในรัฐธรรมนูญแล้ว รัฐยังได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งทั้งในระดับตำบล ระดับจังหวัด และระดับชาติ

การเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ. 2476 ผู้ได้รับเลือกตั้งคือ พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ที่เคยเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลมาก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง ส่วนการเลือกตั้งครั้งที่สองผู้ได้รับเลือกตั้งเปลี่ยนเป็น นายสงวน ณ นคร

โครงสร้างทางการเมืองใหม่

ในปี พ.ศ. 2476 ได้มีการเปลี่ยนแปลงระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน รัฐบาลพระยาพหลพลพยุหเสนา โดยหลวงประดิษฐมนูธรรมได้เสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแห่งอาณาจักรสยามต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร โดยได้กล่าวถึงเหตุผลที่จำเป็น

จะต้องตราพระราชบัญญัติดังกล่าวว่า³

ร่างพระราชบัญญัตินี้ เดิมทีเดี่ยวได้ทำกันมาเมื่อภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 แต่ต่อมา ได้มีพระราชบัญญัติเรียกว่า พระราชบัญญัติธรรมนูญราชการฝ่ายพลเรือน ซึ่งได้ออกเมื่อสมัยพระยามโนฯ ต่อมาก็คิดจะจัดรูปราชการให้เข้าตามลักษณะการปกครองดังที่เขานิยามมาขึ้นประเทศต่าง ๆ คือ เราจัดเป็นส่วนกลาง เป็นส่วนภูมิภาค และเป็นส่วนท้องถิ่น สำหรับส่วนกลางนั้น คือ คณะรัฐมนตรีรับมอบหมายเช่น มีกระทรวง ทบวง และกรม ส่วนภูมิภาคหมายถึง จะส่งข้าราชการไปประจำ แต่เดิมมีมณฑลจังหวัด อาเภอ การมีมณฑลนั้นทำให้การงานล่าช้า เรื่องด่วนที่ควรจะมีไปถึงก็ทำไม่ได้ ... เพราะฉะนั้นจึงมีความเห็นว่าถ้าเราเลิกมณฑลเสียคงมีราชการรวมกันเป็นภาค จังหวัด และอาเภอ ซึ่งอาจจะตั้งข้าหลวงใหญ่ประจำได้หรือเป็นครั้งคราวก็ได้ ๑ ที่ถือเป็นส่วนกลาง ซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้รับมอบหมาย⁴

พระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบการบริหารราชการราชอาณาจักรสยามประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2476 ในสมัยพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นนายกรัฐมนตรี มีสาระสำคัญดังนี้

³รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 26/2476 (สามัญ) วันพฤหัสบดีที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2476.

⁴ชวงส์ ฉายะบุตร, "วิวัฒนาการการปกครองจังหวัดของประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 47.

การจัดระเบียบบริหารส่วนกลาง

1. แบ่งออกเป็นกระทรวงหรือทบวงการเมือง มีฐานะเท่าเทียมกระทรวง แบ่งส่วนราชการออกเป็น กรม กอง แผนก หรือหมวด
2. ทุกกระทรวงมีรัฐมนตรีคนหนึ่ง เป็นผู้ว่าการบังคับบัญชา
3. มีข้าหลวงใหญ่ซึ่งได้ประกาศแต่งตั้งเป็นคราว ๆ มีอำนาจหน้าที่ตรวจควบคุมและแนะนำชี้แจงราชการบริหารทั่วไปตามกฎหมาย ขึ้นตรงต่อคณะรัฐมนตรี

การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค

1. จัดระเบียบราชการบริหารเป็นจังหวัดและอำเภอ
2. จัดให้มีกรมการจังหวัดขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยข้าหลวงประจำจังหวัด ปลัดจังหวัด

และหัวหน้าส่วนราชการบริหารฝ่ายพลเรือน เป็นเจ้าหน้าที่จังหวัด ข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นประธาน มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินในจังหวัดนั้นคือ

- บริหารราชการแผ่นดินตามกฎหมายและระเบียบแบบแผน
 - บริหารราชการแผ่นดินตามคำสั่งของกระทรวง ทบวง และกรมต่าง ๆ
 - บริหารราชการแผ่นดินตามคำแนะนำชี้แจงของข้าหลวงผู้มีหน้าที่ตรวจราชการ
- ในเมื่อไม่ขัดต่อกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของกระทรวง ทบวง และกรมต่าง ๆ
- ควบคุมดูแลราชการแผ่นดินอันเป็นอำนาจและหน้าที่ของรัฐบาลซึ่งเจ้าหน้าที่ต่างๆของรัฐบาลในจังหวัดนั้นปฏิบัติ
 - ควบคุมดูแลเทศบาลในจังหวัดนั้น

3. จัดให้มีกรมการอำเภอขึ้น ประกอบด้วยนายอำเภอ ปลัดอำเภอ และหัวหน้าส่วนราชการฝ่ายพลเรือนต่าง ๆ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ประจำอำเภอ นายอำเภอเป็นประธาน มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปของอำเภอ และดูแลเทศบาลในอำเภอนั้น ๆ

การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

แบ่งการปกครองส่วนท้องถิ่นออกเป็นเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และสหเทศบาล ตามพระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2475 โดยมอบหมายให้ท้องถิ่นมีอำนาจจัดทําราชการที่เกี่ยวข้องด้วยอำนาจและหน้าที่ของกํานัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล ตามกฎหมายว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น

พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้

1. ยกเลิกตำแหน่งผู้ว่าราชการ โดยมีตำแหน่งข้าหลวงประจำจังหวัดแทน จังหวัดละ 1 คน
2. จัดตั้งตำแหน่งพนักงานปกครองจังหวัด ประกอบด้วยข้าหลวงประจำจังหวัด ปลัดจังหวัด และหัวหน้าส่วนราชการบริหารฝ่ายพลเรือนต่างๆ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ประจำจังหวัด ข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นประธาน รวมกันเข้าเป็นคณะ เรียกว่าคณะกรรมการจังหวัด มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินในจังหวัด นอกจากนั้นยังมีองค์กรที่ปรึกษา เรียกว่าสภาจังหวัดทุกจังหวัดอีกด้วย

การประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ ทําให้จังหวัดเป็นหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคที่ใหญ่ที่สุด แต่ไม่มีฐานะ เป็นนิติบุคคล แม้ว่าจังหวัดจะมีการตั้งงบประมาณและทรัพย์สินของตนเอง เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ นํายามการบริหารงานในจังหวัด ในฐานะการบริหารราชการแผ่นดิน ที่ถูกแบ่งย่อยออกมาจากการบริหารในส่วนกลาง

การบริหารราชการผ่านระเบียบบริหารราชการแผ่นดินใหม่ต่อจังหวัดสตูล

จะได้ชี้ให้เห็นถึงผลของการขยายตัวของอำนาจรัฐไทยผ่านระเบียบบริหารราชการแผ่นดินฉบับใหม่ ในสามระดับคือ ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น 5

ระดับประเทศ

เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2476 พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ได้ผ่านการเลือกตั้งทางอ้อมเป็นผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 คนแรกของสตูล พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ได้รับเลือกให้เป็นรัฐมนตรีในรัฐบาลของพระยาพหลาถึงสองครั้ง โดยครั้งแรกเป็นรัฐมนตรี และครั้งที่สองเป็นรัฐมนตรีสั่งราชการกระทรวงมหาดไทย จนกระทั่งสิ้นสุดสมัยรัฐบาลพระยาพหลฯ เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ.2480

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกนั้น พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมุสลิมเพียงคนเดียวจากพื้นที่ 4 จังหวัดภาคใต้ที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นมาเลย์มุสลิม คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ที่ปรากฏว่าผู้แทนราษฎรเป็นชาวไทยพุทธ มาช่าชาวมุสลิมที่เป็นประชากรส่วนใหญ่

สุรินทร์ พิศสุวรรณ อธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวว่าเป็น "ความเป็นต่อ" ของสตูลที่ประชาชนพูดภาษาไทย จึงสามารถสื่อสารกับรัฐไทยได้อย่างเข้าใจ ทำให้มีส่วนร่วมกับการบริหารการเมืองใหม่ได้อย่างง่ายดาย⁵

การเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารของพระยาสมันตรัฐบุรินทร์นี้ ในแง่หนึ่งเป็นการเสริมฐานทางอำนาจให้แก่รัฐไทยส่วนกลาง กล่าวคือ

1. รัฐไทยสามารถที่จะคงความต่อเนื่องทางนโยบายการปฏิบัติราชการต่อจังหวัดสตูลได้
2. รัฐไทยสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ของพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ว่าจะปกครองสตูลอย่างไรจึงจะไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งได้

⁵Surin Pitsuwan, Islam and Malay Nationalism : A case Study of the Malay Muslim of Southern Thailand, (Bangkok : Thammasat, 1985) pp.76.

3. ประเทศไทยสามารถปรับปรุงนโยบายการปกครองต่อชาวมุสลิมโดยรวมได้อย่างชอบธรรม โดยสามารถอ้างได้ว่าผ่านการพิจารณาจากผู้แทนราษฎรที่เป็นมุสลิมแล้ว

ด้วยเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว พระยาสมันตรัฐบุรินทร์จึงได้รับการจัดวางหน้าที่ให้มีบทบาทในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย คือ เป็นเรียวยวแรงสำคัญในรัฐบาลในการแก้ไขเรื่องการยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายที่ขัดกับหลักศาสนาอิสลาม และการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการพิจารณาแก้ไขพระราชบัญญัติจำกัดโคเวต้ายางพารา อันเป็นสินค้าออกที่สำคัญของภาคใต้

พระยาสมันตรัฐบุรินทร์มีความเห็นต่อกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าขัดกับหลักศาสนาอิสลาม กล่าวคือ ในบรรพ 5 ได้กล่าวถึงการสมรส ผู้ปกครองโดยธรรม และสินสอดทองหมั้นตามกฎหมาย กล่าวคือ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ถือเอาผู้ที่ศาลตัดสินให้เป็นผู้ปกครองตามกฎหมายเป็นผู้ปกครองโดยธรรม แต่สำหรับศาสนาอิสลามนั้น ผู้ปกครองโดยธรรมจะเป็นคนอื่นไปไม่ได้ นอกจากผู้สืบสายเลือด ไม่ว่าจะเป็นบิดาหรือปู่ หรือบางกรณีอาจเป็นน้ำ หรืออาซึ่งเป็นญาติทางฝ่ายบิดา แต่หากไม่มีญาติพี่น้องตามลำดับดังกล่าว จะต้องให้ตะเะยูติธรรม (กอฎี) ซึ่งสุลต่านหรือผู้ปกครองมีอำนาจตั้งเพื่อทำหน้าที่นี้ แต่ถ้าเมืองใดไม่มีสุลต่านหรือผู้มีอำนาจไม่ได้ตั้งไว้ ก็ให้ตั้งอนุญาโตตุลาการขึ้นเพื่อพิจารณากรณีดังกล่าวเป็นการเฉพาะ ส่วนสินสมรสนั้นตามหลักศาสนาถือว่าเป็นของเจ้าสาว ผู้อื่นไม่สามารถเอาไปได้ ต่างจากของไทยที่สินสมรสจะตกเป็นของพ่อแม่

สำหรับการแบ่งทรัพย์สินเมื่อหย่าหรือตาย ตามหลักศาสนาที่แบ่งตามเกณฑ์ดังนี้

-ภรรยาได้ทรัพย์สมบัติ 1 ใน 8 ส่วน แม้ว่าจะมีภรรยา 4 คนก็ให้เอา 4 หากรจากจำนวน 1 ใน 8 เท่า ๆ กัน

-สมบัติ 7 ส่วนที่เหลือจะถูกแบ่งให้กับทายาทอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นโดยชอบจากมารดา ลูกชายได้ 2 ส่วน ลูกสาวได้ 1 ส่วน บุตรบุญธรรมตามกฎหมายไม่สามารถรับมรดกได้ 6

6 สุจิต นาคพันธุ์, เรื่องนำรัฐของพระยาสมันตรัฐบุรินทร์, หน้า 62-66.

ด้วยความเข้าใจในหลักปฏิบัติของศาสนาดังกล่าวทำให้พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ผลักดันให้มีการยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวในพื้นที่ชายแดนที่เคยเป็นเจ็ดหัวเมืองและจังหวัดสตูล ทำให้ไม่มีข้อบาดหมางระหว่างรัฐบาลกลางกับประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว

อีกกรณีคือการได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้เป็นกรรมการ พิจารณาเรื่องการจำกัดโควตาการส่งออกยางพารา สินค้าหลักของภาคใต้ ที่กำลังมีปัญหาราคาค้นผวน ข้อเสนอของรัฐบาลในขณะนั้นคือรัฐจำเป็นต้องจำกัดโควตาส่งออกยางเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหายางล้นตลาด อันจะนำมาซึ่งปัญหาการคายางตกต่ำ

จากกรณีนี้ทำให้หันไปสู่การลาออกจากการเป็นนายกรัฐมนตรีของพระยาพหลฯ เนื่องจากการคำนวณโควตาในการทำสัญญาซื้อขาย ยื่นไป อย่างไรก็ตามได้ปรากฏขึ้นหลังว่ารัฐบาลมีนโยบายถูกทิศทาง แต่เพราะมีความไม่ถูกต้องทางสถิติจึงทำให้การประมาณโควตาผิดพลาด ไม่ซื่อสัตย์ของนโยบาย

การเปลี่ยนแปลงในระดับภูมิภาค

จังหวัดสตูลเมื่อ พ.ศ. 2473 แบ่งหน่วยการปกครองออกเป็น 2 อำเภอกับอีก 1 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอมาบียง และอำเภอละงู และกิ่งอำเภอทุ่งหว้า ทั้งหมดรวมเป็น 29 ตำบล

ภายหลังการเกษียณอายุราชการของพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ สตูลมีผู้ว่าราชการอีก 2 คน คือ

- พระบรรหารวรพจน์ (บุญนาค ศษาเดช) 20 กุมภาพันธ์ 2474 - 19 เมษายน 2474
- พระยาอมรศักดิ์ประสิทธิ์ (ทองดี บุญนาค) 20 เมษายน 2474 - 18 กรกฎาคม 2476

ต่อจากนั้นก็เปลี่ยนเป็นข้าหลวงประจำจังหวัดตามการจัดระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินใหม่ ดังนี้

- พระพิชิตไฉชาการ (ทรัพย์ อินทรศรีศรี) 19 กรกฎาคม 2476 - 21 กุมภาพันธ์ 2478
 -พระพิพิธภักดี (บุญตอ อับดุลบุตร) 11 กุมภาพันธ์ 2478 - 1 ธันวาคม 2480

ด้วยการปกครองในระดับภูมิภาค เป็นการ เชื่อมโยงการปกครองในส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่น จังหวัดและอำเภอจึงมีบทบาทอย่างสำคัญในการ "เป็นหูเป็นตา"ให้กับรัฐ โดยการรายงานกิจการของจังหวัดไปยังส่วนกลาง และนำเสนอรายงานและคำสั่งมาปฏิบัติในพื้นที่จริง

ภายหลัง พ.ศ.2475 การปกครองในส่วนภูมิภาค ได้เปลี่ยนแปลงจัดลำดับความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กลางใหม่ กล่าวคือ ได้มีการปรับเปลี่ยนระยะทางการบังคับบัญชาที่เดิมประกอบด้วย จังหวัด มณฑล และส่วนกลาง มาเป็น จังหวัดและส่วนกลาง

การจัดโครงสร้างดังกล่าว เป็นการย่อระยะทางระหว่างศูนย์กลางให้สั้นเข้า ทำให้จังหวัดสามารถรายงานกิจการของจังหวัดไปยังส่วนกลางได้โดยตรง ในทางกลับกัน ส่วนกลางก็สามารถสั่งไปยังจังหวัดได้โดยตรงเช่นกัน การควบคุมดูแลจากส่วนกลางไปยังจังหวัดก็ทำได้ง่ายขึ้น มีประสิทธิภาพขึ้น ในระยะเวลาที่น้อยลง

ความใกล้ชิดในสายการบังคับบัญชาเช่นนี้ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ทั้งสองฝ่ายจึงต้องการเวลาในการปรับตัวเรียนรู้ซึ่งกันและกันให้มากขึ้น จึงปรากฏว่าในช่วงแรกภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองมีการโต้ตอบจดหมายระหว่างศูนย์กลางไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับในช่วง พ.ศ.2479 และ 2480

อย่างไรก็ตามท่ามกลางการปรับตัวของทั้งสองฝ่ายนี้ ได้เกิดกรณีหนึ่งที่ต้องการการตัดสินใจจากส่วนกลาง กรณีนี้ถือได้ว่า เป็นการชี้ให้เห็นถึงความห่วงใยและพิถีพิถันของส่วนกลางที่มีต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นเฉพาะ

ในช่วง พ.ศ. 2477 มีความแตกแยกเกิดขึ้นในหมู่ข้าราชการที่ประจำอยู่จังหวัดสตูล คือ กลุ่มที่อ้างตนเองว่าเป็น "ผู้เลื่อมใสต่อรัฐธรรมนูญ ที่มีได้ประสงค์จะทลายเพื่อร่วมชาติเดียวกัน เนื่องจากข้าพเจ้ามีความรักชาติและรัฐธรรมนูญยิ่งชีวิต และเห็นแก่ประโยชน์ของรัฐบาลเป็นใหญ่"⁷

กลุ่มดังกล่าวประกอบด้วยคนสำคัญ คือ

1. นายปลั่ง ศาสตร์สิงห์
2. นายจารุณ รัตนติลก ณ ภูเก็ต
3. นายอวยพร ณ นคร
4. ชุนสนธิตารักษ์
5. หลวงนิคมสุภา

ในขณะที่อีกฝ่ายประกอบด้วยข้าราชการฝ่ายปกครองระดับสูงของจังหวัด อาทิ ข้าหลวงประจำจังหวัด ที่ "ชอบแต่รักร่วมกันเป็นชาติไทยอันเดียวเท่านั้น" ⁷ เป็นฝ่ายที่สังเกตเห็นว่า ความสมานสามัคคีของข้าราชการจะเป็นผลเสียแก่สตูล ภัยอย่างว่า

...จังหวัดนี้เป็นจังหวัดชายแดน มีพลเมืองเป็นไทยอิสลามเป็นส่วนมาก การที่หลวงสุภามาทำเป็นตัวอย่างตั้งก๊กตั้งเหล่า ทำให้ราษฎรเห็นว่าไทยพุทธและไทยอิสลามแยกกัน อยู่เช่นนั้นน่าวิตกนโยบายและเป็นเรื่องก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยนี้ยิ่งนัก ตัวกระผมเองแม้เป็นไทยอิสลามโดยกำเนิดก็ดี แต่ก็ถือเคร่งครัดนักในมติของรัฐบาลที่ว่า เราเป็นคนไทยด้วยกัน ทั้งนั้น ไม่มีการแบ่งแยกเป็นก๊กเป็นเหล่า เราทั้ง

⁷ หจข., มท.ศ.๑.๓/๔๕.

หมดรวมกันเป็นชาติไทยและมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดอันเดียวกัน เรายอมมอบกายถวายชีวิตของเรา มติอันนี้กระผมได้เผยแพร่ให้ราษฎรในความปกครองของกรมฯ ซึ่งอยู่เสมอ" 8

กรณีนี้เป็นกรณีตัวอย่างที่ดีที่สะท้อนให้เห็นการจัดลำดับความสำคัญของรัฐต่อประเด็นปัญหาในพื้นที่ ซึ่งมีความแตกต่างจากส่วนกลาง

โดยทั่วไป ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐได้ทุ่มเทชี้แจงให้ประชาชนทั่วไปเห็นถึงความสำคัญของรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีนัยคือรัฐใช้รัฐธรรมนูญเป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองที่จะรวมเอาความภักดีของคนในรัฐมาสู่ส่วนกลาง การที่ข้าราชการซึ่งเป็นกลไกของรัฐประกาศว่ากลุ่มของตนเลื่อมใสในรัฐธรรมนูญน่าจะสร้างความพึงพอใจให้แก่ส่วนกลางได้มาก อย่างไรก็ตาม เมื่อกลุ่มบุคคลที่เลื่อมใสรัฐธรรมนูญดังกล่าว ประพฤติไม่สอดคล้องกับบริบททางการเมืองที่มีสิ่งท้าทายความมั่นคง ก็จะทำให้รัฐจำเป็นต้องจัดลำดับความสำคัญใหม่

ในกรณีนี้ผลที่สุดปรากฏว่ารัฐเลือกที่จะตัดสินบนพื้นฐานของความมั่นคงทางการปกครองมากกว่าเลื่อมใสในรัฐธรรมนูญ โดยการย้ายข้าราชการที่มีปัญหาออกจากพื้นที่ เพื่อตอบสนองข้อเรียกร้องและเหตุผลที่ว่าคนเหล่านี้

... มีนิสัยและความประพฤติไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการชายแดน และถ้าทางราชการให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการชายแดนต่อไป ก็น่าเกรงว่าจะก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นในวงราชการอันจะเป็นทางลุกลามไปยังราษฎรและเกิดความปั่นป่วนแตกร้างสามัคคีขึ้น ทั้งจะเป็นความอับอายและได้รับความดูหมิ่นในคุณภาพของข้าราชการของเราจากสายตาเพื่อน

8 เรื่องเดียวกัน.

บ้านที่ใกล้เคียง อันเป็นการไม่พึงประสงค์ในการปกครองยิ่งนัก...⁹

ประเด็นที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในเรื่องเดียวกัน คือ การที่พระพิพิธภักดี ข้าหลวงประจำจังหวัดสตูล อ่างกับส่วนกลางถึงจุดยืนของข้าราชการฝ่ายตน คือ ความสาคัญกว่าเป็น "ชาวไทยมุสลิม" และเห็นว่า "เราารวมกันเป็นชาติไทยและมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด" เป็นตัวชี้ที่สำคัญว่ารัฐไทยคิดต่อสตูลอย่างไร

สิ่งที่สะท้อนอย่างชัดเจนคือรัฐไม่ได้มองเห็นว่าชาวสตูลแตกต่างจากชาวกรุงเทพฯ าน่งที่ต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย และเป็นส่วนหนึ่งของชาติพันธุ์ไทย แจ่มุมชาติพันธุ์ที่ว่าชาวสตูลเป็นผู้มีเชื้อสายมาเลย์ที่นับถือมุสลิมถูกทดแทนด้วยคำ "ไทยมุสลิม" ที่ความเป็นมุสลิม และความเป็นพื้นที่ชายแดนมีค่าเป็นตัวแปรที่อาจก่อให้เกิดความไม่มั่นคงจากรัฐได้ แต่นั่นไม่ได้หมายความว่ารัฐตระหนักว่าประเทศสยามนั้นมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์อยู่

การปกครองในระดับท้องถิ่น

มีกฎหมายหลายฉบับที่เกิดขึ้นภายหลังหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่สร้างประดิษกรรมใหม่ในทางการปกครองขององค์กรหนึ่งที่มีบทบาทอย่างมากต่อความเป็นไปในทางการเมืองของสตูล คือ สภาจังหวัด

สภาจังหวัดถูกจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 และได้รับจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2477 เป็นครั้งแรก

⁹ เรื่องเดียวกัน.

"เนื่องจากประเทศไทยสามารถเปลี่ยนแปลงการปกครองสมบูรณ์ตามระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐธรรมนูญแล้ว ใดให้กำเนิดการปกครองท้องถิ่นระบอบเทศบาลซึ่งเป็นของคู่กัน จึงเป็นอันว่าประชาชนชาวพลเมืองสยามได้รับพร้อมแล้วซึ่งสิทธิเสรีภาพทางการเมืองและการปกครองบ้านเมืองโดยตนเองสมบูรณ์ตามหลักประชาธิปไตย"

สภาจังหวัดสตูลในสมัยแรกนี้ประกอบด้วยสมาชิกที่รัฐบาลแต่งตั้งจากบุคคลที่มีคุณสมบัติและพื้นความรู้ตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทยลงวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2477 ให้เป็นผู้เริ่มการ มีจำนวน 11 คน และการแต่งตั้งบุคคลในการนี้โดยคณะกรรมการจังหวัดได้คัดเลือกบุคคลจากประเภท

อาชีพต่างๆ มีเกณฑ์จำนวนต่อไปนี้

1. ผู้ประกอบการทำนาและเลี้ยงสัตว์	1	คน
2. เป็นผู้ประกอบการทำสวนทำไร่	3	คน
3. พ่อค้าหรือประกอบการขนส่ง	2	คน
4. ทนายความ	1	คน
5. ช่างฝีมือประกอบอาชีพอิสระ	1	คน
6. ผู้มีที่ดินหรือโรงเรือนให้เช่า	1	คน
7. ผู้ประกอบการประมง	1	คน

พระพิพิธภักดีข้าหลวงประจำจังหวัดกล่าวกว่าเปิดสภาจังหวัดที่ได้จัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรก โดยการแต่งตั้งของจังหวัดสตูลถึงเหตุผลของการตั้งสมาชิกในสภาปัจจุบันว่า

การที่รัฐบาลดำเนินวิธีเลือกสรรเช่นนี้ก็เพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติต่างกันในประเภทอาชีพในจังหวัดสตูลประกอบอยู่ เพื่อสมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิประเภทนั้นจะได้ให้คำแนะนำปรึกษาแก่คณะกรรมการจังหวัดซึ่งเบ็ดเตล็ดบริหารได้ดำเนินการไปอย่างเหมาะสมกับสภาพและความประสงค์ของประชาชน อันสภาจังหวัดซึ่งได้กำเนิดในวันนี้ นับเป็นองค์การแรกที่รัฐบาลได้จัดตั้งขึ้นเพื่อ

อนุวรรตนาให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 และเป็นองค์พะยานสำคัญอันหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลได้ดำเนินการปกครองไปตามระบอบประชาธิปไตยโดยแท้จริง ทั้งนี้ประชาชนชาวสยามย่อมสังเกตเห็นนกรณของรัฐบาลโดยทั่วกัน วันนี้เป็นสุภมงคลวารสำหรับประชาชนในจังหวัดนี้โดยเป็นวันแรกเปิดสภาจังหวัด ให้บรรดาสมาชิกสภาจังหวัดสตูลซึ่งเป็นตัวแทนของจังหวัดนี้ได้ประชุมปรึกษาหารือกันตาม พ.ร.บ. จัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 ดำเนินไปสมนัยบายของรัฐบาลและระบอบรัฐธรรมนูญ

อันการปกครองท้องถิ่นนั้นแต่เดิมเป็นหน้าที่รัฐบาลกลางเป็นผู้จัดการ และควบคุมโดยตรง ประชาชนพลเมืองมีสิทธิเสรีภาพในการปกครองบ้านเมือง ความสำเร็จงานเบื้องต้น ก็คือ ให้จัดผู้แทนราษฎรจากจังหวัดต่างๆ เป็นสมาชิกประเภทที่ 1 รวมกับสมาชิกประเภทที่ 2 ซึ่งเป็นผู้แทนราษฎรดำเนินการประชุมปรึกษากิจการของประเทศส่วนกลาง ซึ่งยังนับว่าไม่สมบูรณ์ตามระบอบประชาธิปไตย สมควรจักทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองบำรุงท้องถิ่นของตนเองตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาลอีกส่วนหนึ่งด้วย และบัดนี้ก็เป็นอันว่าประชาชนพลเมืองได้รับสิทธิสมบูรณ์แล้วตามระบอบประชาธิปไตย สภาจังหวัดมาซึ่งองค์การของเทศบาลโดยตรง เช่น สภาตำบล สภาเมือง สภานคร กฎหมายบัญญัติหน้าที่ให้เป็นที่ปรึกษาหารือของคณะกรรมการจังหวัดและให้คำปรึกษาต่างๆ ในเมื่อรัฐบาลร้องขอ แต่สภาจังหวัดมีหน้าที่ร่วมกับคณะกรรมการจังหวัดในการจัดการบำรุงและควบคุมดูแลกิจการของเทศบาลต่างๆ ด้วย

การที่ท่านทั้งหลายได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลให้เป็นสมาชิกสภาสมัยแรกนับเป็นเกียรติอย่างสูง เพราะรัฐบาลไว้วางใจแล้วในความสุจริตอันที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดโดยมุ่งผลที่จะอำนวยประโยชน์สุขแก่ประชาชนส่วนใหญ่นั่นเอง...

สภาจังหวัดสตูลก็ได้ดำเนินการประชุมเรื่อยมาโดยมีคณะกรรมการจังหวัดร่วมประชุมด้วยทุกครั้ง จากเอกสารรายงานการประชุมพบว่าโดยมากเป็นเรื่องหารือเปิดเตล็ด หรือมีการตั้งผู้ติดตามกรรมการเมือง กรรมการเมืองมีบทบาทมาก

และเมื่อสภาจังหวัดชุดดังกล่าวหมดวาระลง ก็ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทยให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดเป็นสมัยที่ 2 พ.ศ. 2479 วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2479 หลวงธำรง

นาวาสวัสดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ลงนามในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 53 หน้า
ที่ 547 วันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2479 มีใจความว่า ภายในกำหนดเวลา 1 ปี นับแต่วันที่สภาจ้ง
หวัดได้มีการประชุมครั้งแรก ให้สภาจังหวัดประกอบด้วยสมาชิก 2 ประเภท ประเภทที่ 1 ได้แก่ ผู้
ที่พลเมืองได้เลือกตั้งขึ้นจากอำเภอต่างๆตามความในมาตราที่ 54 ประเภทที่ 2 ได้แก่ผู้ที่รับมา
แต่งตั้งมีจำนวนไม่เกินสมาชิกประเภทที่ 1 จังหวัดสตูลจึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเลือกตั้งสมา
ชิกสภาจังหวัดประเภท 2 เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2479 ประกอบด้วย

1. พระพิพิธภักดี	ข้าหลวงประจำจังหวัด	ประธานกรรมการ
2. หลวงประเพ็ชฌายาคม	หัวหน้าผู้พิพากษา	กรรมการ
3. ขุนพยัคฆ์พันธุวมาตย์	สรรพสามิตจังหวัด	กรรมการ
4. พระยาสมันตรัฐบุรินทร์	ผู้แทนราษฎรจังหวัดสตูล	กรรมการ (ติตราชการ)
5. ผู้บังคับการทหาร	ไม่มี	

วาระการประชุมคือ เพื่อดำเนินการคัดเลือกสมาชิกสภาจังหวัดสมัยที่ 2 ตามคำสั่ง
ของกระทรวงมหาดไทย แต่เนื่องจากจังหวัดสตูลไม่มีกองทหารจึงไม่มีผู้บังคับการทหารเป็นกรรม
การ ส่วนพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ติตราชการกรุงเทพฯ แต่ได้ให้รายนามผู้ที่เหมาะสมควรไว้คือ 1.
หลวงธนาสารมานิต 2. ขุนชินธุการ 3. หลวงสันต์โรหะการ 4. นายเล่ง ใต้หลี 5. นายภูเตน ส
หรับอำเภอละงู 1. ขุนอาทร 2. นายเป็งเส 3. ขุนยง ขอให้ที่ประชุมพิจารณา ที่ประชุมได้ลงมติติด
นายภูเตนออกเพราะไม่มีความรู้หนังสือไทยตกกฏกระทรวง ส่วนนายเล่ง ใต้หลี นั้นขาดคุณสมบัติ
ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง นอกนั้นรับไว้พิจารณา

จากนั้นประธานซึ่งก็คือข้าหลวงจังหวัดสตูลได้ขอในที่ประชุมพิจารณา เลือกผู้ที่รัฐบาลได้
เคยแต่งตั้งไว้แล้วในสมัยแรก 1 ครรสมควรได้รับคัดเลือกเป็นสมัยที่ 2 อีก แล้วประธานได้เสนอ

รายชื่อ สมาชิกสภาสมัยที่ 1 ต่อที่ประชุม ที่ประชุมเห็นด้วยมีมติเป็นเอกฉันท์เลือก หลวงประศาสน์พรพเหตุ ขุนชินธุรการ ขุนยมะหงัง หลวงศักดิ์โรหะการ นายเป็งเส อังศุณิขเพราะเป็นผู้ที่เข้าจากระเบียบและหลักการของสภาจังหวัดดี และมีความประพฤติเรียบร้อย และมีความสนใจต่อกิจการของสภา

ยังคงเหลือบุคคลที่ต้องเลือกอีก 4 คน ประธานเห็นว่าถ้าจะเลือกตามประเภทอาชีพแล้ว จะไม่ได้บุคคลที่ดี เพราะจังหวัดนี้เป็นจังหวัดเล็ก มักหาบุคคลที่มีอาชีพจริงจังตามที่ต้องการไม่ใคร่ได้ จึงเห็นว่าควรเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติตามกฎกระทรวงประกอบกับคุณสมบัติอื่น ๆ ที่ประชุมจะเห็นควรประการใด

เมื่อที่ประชุมเห็นชอบด้วย ข้าหลวงจึงได้เสนอ หลวงชนาสารมานิต ข้าราชการเปียบ้านาญสังกัดกระทรวงการคลังต่อที่ประชุมโดยอ้างเหตุว่า ได้เคยรับราชการเป็นคลังจังหวัดสตูลมาหลายปี หลวงชนธรรักษ์ ข้าราชการเปียบ้านาญ สังกัดกระทรวงการคลังที่เคยรับราชการตำแหน่งนายอำเภอและตำแหน่งราชการอื่น ๆ มาแล้ว ที่ประชุมมีมติเห็นชอบพร้อมกัน

หลวงประไพพิทยาคุณ หัวหน้าศาล เสนอหลวงโรคาพิพัฒน์ ข้าราชการเปียบ้านาญสังกัดกระทรวงการคลัง ซึ่งเคยรับราชการเคยเป็นคลังจังหวัดสตูลมาแล้ว ที่ประชุมลงมติเห็นชอบด้วย

ขุนพยัคฆ์พันธวามาตย์ เสนอขุนอาทรธรรพ์พัฒน์ ข้าราชการเปียบ้านาญสังกัดกระทรวงมหาดไทย อาชีพท้าวา ที่ประชุมลงมติเห็นชอบด้วย

ประธานเสนอนายแจ่ง ปินอับดุลลาห์ โดยมีผู้มีความสมบัติเข้าอยู่ในประเภทอาชีพตามหมายเลข 8 คือ ผู้ที่มีที่ดินหรือโรงเรือนให้เช่าและเป็นผู้มีความสมบัติและพื้นความรู้ตามกฎกระทรวงมหาดไทย ที่ประชุมเห็นชอบด้วย

จะเห็นว่าหากพิจารณาที่มาของกลุ่มสมาชิกสภาจังหวัดเหล่านี้จะพบว่า โดยมากจะเป็นข้าราชการที่เคยรับราชการในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองทั้งสิ้น เพียงแต่ในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้เปลี่ยนบทบาทหน้าที่มาเป็นผู้บริหารตามโครงสร้างใหม่เท่านั้นเอง

เขตแดน

ในการประชุมสภาจังหวัดสตูล ครั้งที่ 3 วันพุธที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2478 มีวาระการประชุมที่สำคัญวาระหนึ่งคือ การที่หลวงประสานสรรพเหตุ ประธานสภาจังหวัดสตูลได้ขอให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องขอให้รัฐบาลทำเครื่องหมายเขตต์ทางน้ำ ซึ่งติดต่อกับจังหวัดเบอร์ลีของอังกฤษ หลวงประสานสรรพเหตุจึงกล่าวว่าพื้นที่ของจังหวัดสตูลติดต่อกับจังหวัดเบอร์ลีของอังกฤษตามหลักเขตต์ที่รัฐบาลทั้งสองฝ่ายได้ทำไว้เมื่อ ร.ศ. 127 หลักเขตต์ที่จะลงทะเลคือ ที่หัวแหลมเขาบาตญูเต๊ะไปทางเกาะ ตารูเตาและลังกาวิของอังกฤษ ตลอดไปจนถึงเกาะอาดัง แต่เขตต์ที่รัฐบาลทั้งสองฝ่ายแบ่งปันกันทางน้ำนี้ หาได้มีอะไรเป็นเครื่องหมายไว้ให้ราษฎรที่ใช้ทางน้ำสัญจรไปมาและทำการจับสัตว์น้ำ สังเกตได้ว่าเขตต์แดนอยู่แค่นี้ เป็นเหตุให้เกิดการสู้รบและได้เคยปรากฏคดีถึงศาลานเรื่องการ ล้วงล้ำจับปลาภายในเขตต์ขึ้นเมื่อเร็ว ๆ นี้ ฉะนั้นจึงเห็นว่ารัฐบาลควรทำเครื่องหมายเขตต์ เสียเพื่อราษฎรทั้งสองฝ่ายจะได้ทราบ เป็นการป้องกันไว้ดีกว่าแก้¹¹

ในการประชุมเดียวกันนี้ ในวาระที่สองได้มีการพิจารณาอนุมัติเรื่องขอให้รัฐบาลทำเครื่องหมายของร่องน้ำทางเดินเรือตั้งแต่เกาะยาว ตาบลตะมะลังถึงที่ทำการศุลกากร ตาบลม้ายัง

หลวงประสานสรรพเหตุซึ่งเป็นเจ้าของมัตตืออภิปรายสนับสนุนมัตตือว่า ร่องน้ำทางเดินเรือ ตั้งแต่เกาะยาวถึงที่ทำการด่านศุลกากรไม่สู้จะแน่นอน ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ เช่นมีหาดทรายทาบที่ตื้นเขิน มีป่าไม้โกงกางงอกล้ำออกมาและพวกทาบปะละมุไปทาบปิดทางน้ำเสีย

เรือค้าขายไปมาไม่สะดวก นอกจากผู้ชำนาญในร่องน้ำดีแล้ว ข้าพเจ้ามีความประสงค์ให้รัฐบาลปักไม้กรวยทางหรือท่อนหรือใช้ไม้ไผ่สานไม้ชะลอมและใช้ไม้หลักโกงกางเป็นการชั่วคราว ก็ไม่ต้องลงทุนรอนมากนัก เพราะในจังหวัดนี้มีป่าไม้โกงกางอยู่ทั่วไป และถ้าได้ขอร้องจากท่าน ผู้ใหญ่บ้านให้ช่วยเหลือแล้ว คงเป็นผลสำเร็จ

11 เรื่องเดียวกัน.

พระพิพิธภักดี ข้าหลวงประจำจังหวัดตอบว่า เรื่องนี้ข้าพเจ้าและกรรมการจังหวัด
บางท่าน ได้คิดกันอยู่แล้ว แต่ยังไม่ได้นำดำเนินการไป เมื่อสมาชิกเสนอขึ้นมา ข้าพเจ้าก็เห็นชอบ
ด้วย จะได้รับเอาคำสั่ง คณะกรรมการอำเภอจัดทำ

ผลการประชุมในครั้งนี้คือ ที่ประชุมได้มีมติเอกฉันท์ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดรับเอาใบ
คำเนิการ และคำเนิการประชุมต่อมานัดวันที่สามที่เป็นเรื่องเกี่ยวเนื่องกับพรมแดน แต่เปลี่ยน
จากเรื่องพรมแดนธรรมชาติมาเป็นพรมแดนทางด้านการเงินระหว่างประเทศ โปรดพิจารณา
งานการประชุม

ต่อมามีผู้ตติที่สาม พิจารณา เรื่องขอให้รัฐบาลจัดให้มีสถานที่สำหรับทำการแลกเปลี่ยน
ธนบัตรและ เงิน เงินตราของรัฐบาลสเตรตเจท เดล เมนต์ขึ้นในจังหวัดสตูล เพื่อสะดวกแก่การค้าขายและ
การเสียภาษี

หลวงประสานสรรพเหตุผลสนับสนุนผู้ตติดังกล่าวโดยให้เหตุผลว่า การขอให้มีสถานที่สำหรับ
ทำการแลกเปลี่ยนขึ้นมาว่า

เพราะได้สังเกตมานานแล้ว รู้สึกว่าราษฎรลำบากมากเพราะ ราษฎรในอำเภอมาบั้ง
และอำเภอละงูที่อยู่ตามตำบลชายเขตต์แดนทำการค้าขายติดต่อกับต่างประเทศ เช่นนำสินค้าไป
ขาย จากกลับมาเงินต่างประเทศเข้ามา ถึงคราวเสียภาษีอากร หรือมีกิจการค้าขายติดต่อกภายใน
ประเทศเช่น ทางหาดใหญ่ พัทลุง กรุงเทพฯ เป็นการขัดข้องไม่สะดวกแก่การการชำระเงินต่าง
ประเทศ จะนำไปเสียภาษีอากร เจ้าพนักงานก็ไม่รับ ครั้นนำไปแลกแลกกับพ่อค้า ก็คิดเอาภาษี
มาก ข้าพเจ้าจึงขอให้รัฐบาลได้ตั้งสถานที่แลกเปลี่ยนเงินต่างประเทศขึ้น เพื่อความสะดวกแก่
ราษฎร และเป็นเหตุให้ธนบัตรของเราใช้จ่ายออกไปมาก รัฐบาลยอมมีภาษี ถ้ารัฐบาลจัดทำ
เองไม่ได้ควรมอบให้พ่อค้าเป็นผู้จัดทำ

ข้าหลวงประจำจังหวัดแถลงว่า เรื่องการตั้งสถานที่แลกเปลี่ยนเงินนี้ยังม่เห็นเป็นการสมควรที่รัฐบาลจะจัดให้มีขึ้น เพราะเท่าที่ข้าพเจ้ามารับราชการอยู่จังหวัดนี้เป็นเวลา 2 ปีแล้ว ยังม่ได้ยื่นราษฎรบ้านเรื่องนี้เลย

มติที่ประชุมต่อเรื่องนี้เป็นคือ ญัตตินี้ตกไป¹²

เมื่อเปรียบเทียบญัตติทั้งสามเรื่องนี้ทั้งในแง่เนื้อหาและมติที่ประชุมจะพบว่า ในแง่ของเขตแดนธรรมชาติ เพื่อสร้างความชัดเจนในเรื่องนี้และเป็นการปกป้องผลประโยชน์แห่งรัฐ ซึ่งในที่นี้แสดงออกผ่านกรมการจังหวัดที่ประชุมร่วมกับสภาจังหวัด ยินดีและพอใจที่จะดำเนินการจัดทำเครื่องหมายแสดงแนวเขตของรัฐให้ชัดเจน เพื่อป้องกันการรุกล้ำเขตแดนของรัฐจากกลุ่มอื่น แต่สำหรับกรณีของญัตติที่สาม ที่ให้รัฐยอมรับการมีอยู่จริงของการติดต่อของประชาชนข้ามเขตพรมแดนของรัฐโดยการให้ความสะดวกในการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างเงินเหรียญและเงินบาทที่ใช้สอยอยู่ในรัฐไทยนั้น กลับม่ได้รับการตอบสนอง ข้อโต้แย้งสำคัญในการม่ตอบสนองคือ ยังม่ได้ยื่นประชาชนบ่นถึงความไม่สะดวกดังกล่าว

การให้เหตุผลดังกล่าวททำให้คิดว่า รัฐเองพยายามม่รับรู้ถึงสภาพการติดต่อที่เกิดขึ้นข้ามพรมแดน หรืออย่างน้อยที่สุดคือ รัฐม่พยายามเข้ามามีบทบาทส่งเสริมการติดต่อในระดับเอกชนข้ามพรมแดน ถึงแม้ว่ารัฐม่จำเป็นต้องลงทุนในเรื่องดังกล่าวเลยตามข้อเสนอของสมาชิกสภาจังหวัด

¹²เรื่องเดียวกัน.

นอกจากนี้ การที่รัฐไทยไม่สนับสนุนส่งเสริมการติดต่อระหว่างสตูลกับรัฐมาลายูแล้ว สิ่ง
ที่รัฐไทยทรมากกว่านั้นคือ รัฐไทยไม่มีความประสงค์ที่จะขยายขอบเขตของเมืองชายแดนนี้ออกไป
อีก แม้ว่าการขยายเขตความรับผิดชอบดังกล่าวจะเอื้อต่อการปกครองที่ทั่วถึงมากขึ้น iberd
พิจารณารายงานการประชุมข้าหลวงประจำจังหวัด พ.ศ. 2479 ครั้งที่ 4 วันอาทิตย์ที่ 10
พฤษภาคม พ.ศ. 2479 13

หลวงนครกิจบริหาร เลขานุการที่ประชุมกล่าวว่า สตูลขอโอนท้องที่อำเภอเกาะพะงันเพ็ชร
จังหวัดสงขลาไปขึ้นจังหวัดสตูล

ความเห็นของกรมการจังหวัดสตูล ว่าควรโอนอำเภอเกาะพะงันเพ็ชร เพราะเหตุว่า

1. การคมนาคมระหว่างอำเภอเกาะพะงันเพ็ชรกับจังหวัดสตูลสะดวกและสะดวกรวดเร็ว
กว่าจังหวัดสงขลามาก ทั้งนี้เพราะอำเภอเกาะพะงันเพ็ชรตั้งอยู่ริมถนนของกองการทางสายจาก
สถานีควนเนียงไปยังจังหวัดสตูลมีระยะห่างกับจังหวัดสตูลเพียง 66 กิโลเมตร ซึ่งถนนสาย
นี้เป็นถนนที่สะดวกและถาวร มีรถยนต์เดินอยู่เสมอไม่ขาด เก็บค่าโดยสารเพียงคนละ 50
สตางค์ และกินเวลาเพียง 1 ชั่วโมงหรือกว่าเพียงนิดหน่อยเท่านั้น และจะกลับเวลาใดก็ได้
แล้วแต่ความสมควร ซึ่งถ้าหากไปติดต่อกับจังหวัดสงขลาแล้วจะต้องขึ้นรถยนต์จากอำเภอเกาะพะงัน
เพ็ชรไปยังสถานีควนเนียง แล้วขึ้นรถไปจากสถานีควนเนียงไปยังสถานีหาดใหญ่ แล้วขึ้นรถ
ยนต์ต่อไปยังจังหวัดสงขลา จะกินเวลาทั้งหมดประมาณไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมง หรือถ้า
ไม่เป็นการรีบร้อนจะขึ้นรถไปจากสถานีควนเนียงไปลงที่สงขลาทีเดียวก็ได้แต่เสียเวลามาก
และต้องเสียค่าโดยสารทั้งหมดคนละไม่น้อยกว่า 1 บาท ทั้งจะต้องตรงเวลาของรถไฟอีกด้วย

13 หจข. มท.๒.๒.๕/๑

2. การค้าขายแลกเปลี่ยนของราษฎรอำเภอกำแพงเพชรได้ติดต่อกับจังหวัดสตูลอยู่แล้ว ทั้งนี้เพราะการไปมาสะดวกและรวดเร็วดังกล่าวแล้วในข้อ 1
3. เป็นการช่วยเหลือให้ราษฎรในท้องที่อำเภอกำแพงเพชรในการติดต่อกับจังหวัด หรือ มีเรื่องเกี่ยวข้องกับโรงศาลให้ได้รับความสะดวกและรวดเร็ว ทั้งยังเป็นการประหยัดในการใช้จ่ายด้วย ทั้งนี้ตั้งเหตุผลที่กล่าวมาแล้วในข้อ 1
4. เป็นการส่งเสริมให้ราษฎรในท้องที่อำเภอกำแพงเพชรกับจังหวัดสตูลได้คบค้าสมาคมกันสนิทสนมยิ่งขึ้น ซึ่งเดี๋ยวนี้ก็มีกำสัมพันธ์กันมากแล้ว
5. เป็นการส่งเสริมในการเศรษฐกิจ คือราษฎรทั้งสองฝ่ายต่างก็จะได้อพยพเข้าไปทำมาหากินในท้องที่ซึ่งกันและกัน

หมายเหตุ เรื่องนี้จังหวัดได้บอกขอความเห็นไปยังพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสตูลแล้ว ท่านก็มีความเห็นเช่นเดียวกับคณะกรรมการจังหวัดสตูลคือ สมควรอย่างยิ่งที่จะรอนอำเภอกำแพงเพชรจากจังหวัดสงขลาไปรวมกับจังหวัดสตูล และยังให้เหตุผลเพิ่มจากความเห็นของคณะกรรมการจังหวัดขึ้นไปอีกคือ ท่านเห็นว่า เมื่อรวมอำเภอกำแพงเพชรไปอยู่กับจังหวัดสตูลแล้ว จะทำให้ราษฎรของอำเภอกำแพงเพชรลดน้อยลงกว่าที่เป็นอยู่บัดนี้ เพราะอำเภอกำแพงเพชรติดต่อกับจังหวัดสตูล การคมนาคมสะดวกรวดเร็วยอมส่งเจ้าหน้าที่ไปช่วยปราบปรามหรือจับกุมได้ง่ายเมื่อเกิดมีเรื่องขึ้น ซึ่งต่างกับจังหวัดสงขลา เพราะอำเภอกำแพงเพชรเป็น อำเภอสุดแดน และการคมนาคมก็ไม่สะดวกอย่างจังหวัดสตูล

ในข้อนี้กรมการจังหวัดสตูลขอรับรองว่าเป็นความจริง

และพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ยังแจ้งมาให้ทราบด้วยว่า ผู้แทนราษฎรของจังหวัดสงขลาที่มีความเห็นชอบในการรอนอำเภอกำแพงเพชรไปรวมกับจังหวัดสตูลนี้ด้วยแล้ว (ดูหนังสือของ

คณะกรรมการจังหวัดสตูลถึงปลัดกระทรวงมหาดไทยที่ 4360/2478 17 มีนาคม 2478)

ความเห็นของคณะกรรมการจังหวัดสงขลา ว่ายังไม่เห็นพ้องด้วยที่จะรอนท้องที่อำเภอ
กาแพงเพชร จังหวัดสงขลาไปขึ้นกับจังหวัดสตูล เหตุเพราะว่า

1. การที่ว่า การคมนาคมระหว่างอำเภอกาแพงเพชรกับจังหวัดสตูลสะดวกกว่าทาง
จังหวัดสงขลา นั้น ข้อนี้ก็สะดวกแต่เฉพาะตำบลใกล้เคียง มีตำบลท่าชะมวงซึ่งเป็นตำบลอยู่ใน
เขตติดต่อเท่านั้น แต่อำเภอกาแพงเพ็ชรมีอยู่ 8 ตำบล ส่วนมากใกล้ทางรถไฟ ใกล้ทางน้ำ
ซึ่งเป็นทางคมนาคมติดต่อสะดวก รวดมีทางรถยนต์จากสถานีควนเนียง ซึ่งเป็นศูนย์กลางของ
อำเภอนี้สะดวกดีแล้ว
2. การค้าขายแลกเปลี่ยน หากอำเภอกาแพงเพชรขึ้นอยู่กับจังหวัดสตูลก็ไม่ทำให้สภาพ
เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เพราะจุดการค้าอยู่ทางจังหวัดสงขลา เป็นตลาดชุมนุมมาใหญ่ สำคัญกว่า
จังหวัดสตูลหลายเท่า
3. การขยายการกสิกรรมของราษฎร เท่าที่เป็นอยู่ในเวลานี้ที่ดินว่างเบส้านท้องที่อำเภอ
กาแพงเพชรก็ยังมีอีกมาก ราษฎรยังทำกันไม่ได้เต็มที่เสียอีก การที่จะขยายเข้าไปถึงท้อง
ที่จังหวัดสตูล ผลที่จะเกิดขึ้นยังเห็นอีกนาน
4. ท้องที่อำเภอกาแพงเพชรติดต่อก่อนมาทางจังหวัดสงขลา จดริมทะเลสาบ ราษฎร
อาศัยการคมนาคมไปมายังจังหวัดสงขลา สะดวกทั้งทางรถไฟและทางเรือ ทั้งสองทาง ถ้า
รอนมาขึ้นกับจังหวัดสตูล ย่อมทำให้ราษฎรส่วนมากเดือนร้อน เมื่อมีอรรถคดีที่จะต้องมาทาง
จังหวัดสตูลจะมาได้แต่ทางบกทางเดียว

น.ต.หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ร.น. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าววา
จังหวัดสตูลจะแถลงเพิ่มอีกหรือไม่

พระพิพิธภักดี ข้าหลวงประจำจังหวัดสตูล กล่าววา เหตุผลนั้นได้กราบเรียนมาทาง
หนังสือแล้ว นอกจากนี้มีว่าอำเภอเกาะापงเพชรเป็นอำเภอที่มีผู้ร้ายชุกชุม มีเรื่องเหตุ
อุกฉกรรจ์ขึ้นบ่อยๆ พุดตามจริงแล้วจังหวัดสตูลไม่น่าจะรับโอนไป แต่โดยเหตุผลเพื่อเห็น
แก่ประโยชน์ของบ้านเมืองจริง ขอกราบเรียนว่าจังหวัดสงขลามีผู้ร้ายมากมายหลายแห่งไม่
ใช่เฉพาะอำเภอเกาะापงเพชรแห่งเดียว ถ้าจะให้จังหวัดสงขลาเป็นผู้ปราบปรามจรผู้ร้าย
ให้สงบลงแล้ว ก็ควรเพิ่มกำลังตำรวจขึ้นอีกมากมาย ถ้าโอนให้จังหวัดสตูลแล้วก็ไม่ต้องเพิ่ม
เติมกำลัง เพราะตามธรรมดาจังหวัดสตูลเป็นจังหวัดที่สงบ ไม่มีผู้ร้ายเลย คือ ถ้าหากได้รับ
โอนอำเภอเกาะापงเพชรแล้ว จังหวัดสตูลก็อาจรวบรวมกำลังตำรวจมาช่วยกันปราบปรามจร
ผู้ร้าย นอกจากนี้มีเหตุผลที่ข้าพเจ้ากล่าวมาแล้ว ก็ขอให้ถือว่าเป็นความสะดวกอย่างหนึ่งด้วย

พ.ต.อ.พระนรากรบริรักษ์ ข้าหลวงประจำจังหวัดสงขลา กล่าววา เรื่องนี้ทางจังหวัด
สงขลาไม่มีความเห็นฟ้องตามที่จังหวัดสตูลว่า จจรผู้ร้ายมากทางอำเภอเพชรและจะ
ช่วยปราบปรามนั้น ตามธรรมดาจรผู้ร้ายที่เินๆมา ถ้าเอาไปรวมกันไว้กับที่ใหม่ ก็จะทำให้
ที่ใหม่มีชุกขึ้นอีก หรือผู้ที่ไม่เคยเป็นผู้ร้ายก็จะเป็นขึ้น เช่นอย่างคนจรจัดหรือผู้ที่มีโทษหลายครั้ง
ที่ส่งไปยังจังหวัดต่างๆ และจังหวัดต่างๆได้ข้อร้องมาเสมอ ซึ่งปรากฏานที่ประชุมนี้แล้ว
เพราะฉะนั้นข้อนี้ไม่น่าจะเป็นปัญหาอย่างไร ที่จะต้องรอนท้องที่เพราะว่าจรผู้ร้ายมาก
การที่ข้าพเจ้าได้พิจารณาในเรื่องนี้ เห็นว่าไม่ควรรอน เพราะเหตุว่ามีหลายอย่าง อย่างที่
หนึ่งคือว่าที่อำเภอเกาะापงเพชรมี ๘ ตำบลๆนี้อยูริมทะเลสาบสงขลา พลเมืองเดินทางเข้ามา
โดยทางเรือเสียค่าใช้จ่ายก็น้อย ถ้าจะไปทางรถก็ได้เหมือนกัน คือ มี ๒ ทาง ทางบกและ
ทางน้ำ ถ้าใกล้ทางรถก็ไปรถ ถ้าใกล้ทางน้ำก็ไปเรือ ที่ก็เป็นข้อสำคัญอย่างหนึ่งที่จังหวัด
สงขลาเห็นว่า ควรจะตั้งอยู่ที่จังหวัดสงขลาตามเดิม เพราะปรากฏว่าราษฎรได้ไปมาติดต่อ
ได้รับความสะดวกสบายอยู่แล้ว นอกจากนี้ข้าพเจ้าก็ไม่มีอะไรจะเสนออีก เพราะเหตุว่าได้
รายงานมายังกระทรวง มีเหตุผลพอสมควรที่จะแสดงแล้ว

พระสาคปรานูรักษ์ ข้าหลวงประจำจังหวัดพิษณุโลก กล่าวว่าการที่จะยกอำเภอ
กําแพงเพชรไปขึ้นกับจังหวัดสุลนั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นพ้องด้วย ข้าพเจ้าเห็นพ้องด้วยกับ
ความเห็นของท่านข้าหลวงประจำจังหวัดสงขลา เพราะเหตุว่า ถ้าจะดูอย่างผิวเผิน คือดู
แต่ที่ว่าการอำเภอเท่านั้น ก็น่าจะยกไปขึ้นกับจังหวัดสุล เพราะเหตุว่า จากตัวที่ว่าการ
อำเภอกําแพงเพชรเดินทางไปจังหวัดสุลใกล้กันจริงอยู่ แต่ตำบล หมู่บ้าน ที่จะสะดวกไป
มานั้นมีอยู่ ๒ ตำบลเท่านั้น อีก ๖ ตำบล อยู่ริมทะเลสาบ และริมทางรถไฟ มาจังหวัด
สงขลาได้สะดวกกว่าจังหวัดสุล ทั้งทางเรือและทางรถไฟ

น.ต.หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ร.น. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าวว่าจะมีผู้
ใดให้ความเห็นอีก

พระพิชิตบัญชาการ ข้าหลวงประจำจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่ ในฐานะที่ข้าพเจ้าเคยรับ
ราชการเป็นข้าหลวงประจำจังหวัดสุลมาด้วย เห็นว่าท้องที่อำเภอกําแพงเพชรนี้ น่าจะไปรวม
กับจังหวัดสุล เพื่อขยับฐานะจังหวัดสุลให้ดีขึ้น และเมื่อพูดถึงทางคมนาคมแล้วไปทางจังหวัด
สุลจะสะดวกกว่าไปทางจังหวัดสงขลา เพราะเห็นว่าจังหวัดสุลมีถนนตรงจากสถานีควนเนียง
เพียง ๒๕ กิโลเมตร และจากอำเภอกําแพงเพชรไปถึงจังหวัดสุล ๕๗ กิโลเมตร ผู้ที่จะ
ไปยังจังหวัดสุลอาจจะไปได้ในวันหนึ่ง ไปเช้าเย็นกลับก็ได้ ถ้าจะมาจังหวัดสงขลา คือจาก
ลำดับ ๒๕ กิโลเมตรมาถึงควนเนียงตอนหนึ่ง จากควนเนียงมาถึงสถานีหาดใหญ่ตอนหนึ่งเป็น
เวลา ๑ ชั่วโมง ๓๐ นาที และจากหาดใหญ่ ก็ต้องย้อนขึ้นไปสงขลาอีกทีหนึ่ง ราษฎรที่จะ
ไปยังจังหวัดนั้นกลับไม่ได้ภายในวันเดียว พูดถึงเรื่องราษฎรผู้รายนั้นรับรองว่าเป็นจริง
อำเภอกําแพงเพชรเป็นอำเภอที่มีราษฎรผู้รายนามากทีเดียว แต่ว่าเป็นจังหวัดสุลมีน้อย แต่
อย่างไรก็ตามเพื่อประโยชน์ในการที่จะพิจารณาถึงความสะดวกแก่ท้องถิ่นของจังหวัดสุลแล้ว
การโอนอำเภอกําแพงเพชรไปขึ้นจังหวัดสุลนั้น เห็นว่าสะดวกกว่าที่จะขึ้นแก่จังหวัดสงขลา
และอำเภอนี้ก็เช่นเดียวกับอำเภอสะบ้าย้อยเหมือนกัน เจ้าคุณปลัดกระทรวงกับพระรามอินทรา
เคยอยู่ที่นั่นมานานย่อมทราบดี

ขุนประสงศ์สุขการี ข้าหลวงประจำจังหวัดพัทลุง กล่าวว่ายเหตุที่อำเภอแก่งเพ็ชร จังหวัดสงขลามีเขตต์แดนติดต่อกับอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ข้าพเจ้าจึงมีความรู้ในท้องที่ อยู่บ้าง ตามที่ข้าหลวงประจำจังหวัดสตูลเสนอให้อำเภอแก่งเพ็ชรไปขึ้นกับจังหวัดสตูลนั้น ข้าพเจ้าขอรับรอง เพราะเหตุว่านอกจากที่บรรดาท่านข้าหลวงได้ชี้แจงมาแล้ว ข้าพเจ้า ขอสนับสนุนเรื่องจริงผู้ร้าย คือว่าจังหวัดสงขลาเวลานี้มีอยู่ ๗ อำเภอ กับ ๓ กิ่ง ซึ่งจังหวัด สตูลมีเพียง ๒ อำเภอ กับ ๑ กิ่ง และนอกจากนั้นจังหวัดสตูลเป็นจังหวัดที่มีราษฎร เป็นพลเมืองไทยอิสลาม ชอบความสงบ ถ้าจะพูดกันแล้วจังหวัดสงขลาแบ่งอยู่เต็มป่าทีเดียว ซึ่งจังหวัดสตูลนั้นเบาเต็มที ด้วยเหตุผลดังนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะให้จังหวัดสตูลได้ช่วย เหลืออันเรื่องนี้ไว้บ้างสักเล็กน้อย

น.ต. หลวงธารงนาวาสวัสดิ์ ร.น. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าวแบ่ง ๔ อำเภอใหม่ ขุนประสงศ์สุขการี ข้าหลวงประจำจังหวัดพัทลุงกล่าวว่า ๔ อำเภอ พระยามรฤทธิธำรง ข้าหลวงประจำจังหวัดพระนครและธนบุรีกล่าวว่า ข้าพเจ้าเคยรับ ราชการในท้องที่ของอำเภอแก่งเพ็ชร ก่อนอื่นข้าพเจ้าจะเรียนให้ทราบสภาพจังหวัดสตูล เสียก่อน จังหวัดสตูลนั้นพลเมืองส่วนมาเป็นอิสลามและเป็นบ้านเมืองที่มักค่อยมีผู้ร้ายนัก ที่ ข้าหลวงประจำจังหวัดสงขลาว่า ถ้าโอนอำเภอแก่งเพ็ชรไปขึ้นจังหวัดสตูลแล้ว จะเป็นการ เพาะจรผู้ร้าย จังหวัดที่มีความสงบเรียบร้อยมาแล้วจึงไม่ควรจะหาทางที่จะเกิดความ เดือดร้อนแก่ประชาชน อีกประการหนึ่งถ้าคิดถึงสถานีรถควนเนียงกับอำเภอหาดใหญ่ ข้า หลวงประจำจังหวัดนราธิวาสได้เสนอแล้ว ห่างกันเพียง ๓ สถานีเท่านั้น ทั้งทางนั้นก็อยู่ ในสภิมของกรมโยธาเทศบาลแล้วว่าจะทำถนน ถ้าเรามีถนนระหว่างอำเภอหาดใหญ่กับ สถานีควนเนียงแล้ว ท้องที่อำเภอแก่งเพ็ชรจะได้รับความสะดวกในการคมนาคมถึง ๓ ทาง คือ ทางที่ ๑ รถไฟ ทางที่ ๒ คือถนนที่กรมโยธาเทศบาลจัด ทางที่ ๓ เกี่ยวกับการขนส่งและราคานั้นคือทางน้ำ ท้องที่อำเภอแก่งเพ็ชร ราษฎรส่วนใหญ่อาศัยพาน การทำนาทำสวน การที่จะนำพืชผลที่หากินในด้านท้องที่อำเภอไปบ่ตลาดสตูล ข้าพเจ้า เข้าใจว่าไม่สะดวกกว่าทางสงขลา และอีกประการหนึ่ง จังหวัดสงขลาได้คุ้นเคยกับการ บกครองท้องที่นี้เป็นอย่างดี การติดต่ออะไรก็รู้ดี เพราะฉะนั้นในเรื่องการจรผู้ร้ายไม่มี

อยู่เป็นปกติ ก็เข้าใจว่า เจ้าพนักงานที่อยู่ที่นั่นคงจะรู้ทิศทางดีแล้ว หากว่ารอนบ่ขึ้นกับ จังหวัดสตูลแล้ว ในเรื่องที่จะปราบปรามโจรสลัดที่อำเภอเกาะพะลวย เพ็ชรบุรีที่ สงบลั่น ข้าพเจ้ายังมีความสงสัยอยู่มาก เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงเห็นด้วยกับข้าหลวง ประจําจังหวัดสงขลาที่ไม่ควรรอนอำเภอเกาะพะลวย เพ็ชรบุรีขึ้นจังหวัดสตูล

น.ต.หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าวว่า ข้าพเจ้ามีผู้ใด อภิปรายก็จะได้อ่าน

พระพิพิธภักดี ข้าหลวงประจำจังหวัดสตูลกล่าวว่า ตามที่เข้ามาเมื่อรอนอำเภอเกาะพะลวย เพ็ชรบุรีจังหวัดสตูลแล้วจะเป็นการเพาะโจรสลัดนั้น ข้าพเจ้าขอเรียนว่าอาจไม่เป็น เช่นนั้นเสมอไป เพราะตามธรรมดาคนเราถ้าหากคนดีมีมาก คนร้ายอาจกลับเป็นคนดีได้

น.ต.หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ร.น. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยกล่าวว่าผ่าน

สรุปจนถึงขณะนี้คือต้นทุนทางพื้นที่ยังคงเท่าเดิม รัฐบาลกลางไม่อนุมัติให้มีการเพิ่มพื้นที่ จังหวัดสตูลด้านที่เป็นดินแดนของไทยอยู่แล้วและยังไม่กระตือรือร้นมากนัก เนื่องจากเป็นกิจการที่ สามารถตกลงกันได้ภายในรัฐเอง ไม่ถือเป็นการทำทนาย รัฐจึงไม่หวั่นไหว

เหตุการณ์เรื่องการขยายพื้นที่ความรับผิดชอบของสตูลไม่ได้ก่อให้เกิดปฏิกิริยาต่อประเทศไทย เลย ตรงกันข้ามกับกรณีที่เกิดเมื่อมีการเยี่ยมเยียนของรายา เมืองบลิส กงสุลอังกฤษประจำสงขลา ที่เดินทางมาเยี่ยมสตูลที่สร้างความหวั่นไหวให้แก่ประเทศไทยมากดังจะได้วิเคราะห์กรณีดังกล่าวอย่างละเอียดตามบทต่อไป

ประชากร ; ภาษา ศาสนา และการศึกษา

ระบอบการปกครองได้หมุนเวียนมาบรรจบครบรอบยี่สิบห้าปีจากระบอบการปกครอง สมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้วก็ดี แต่ราษฎรชาวไทยเชื้อชาติไทย สัญชาติ

และอยู่ประเทศไทยต่างรู้สึกถึงสิทธิของตนตามรัฐธรรมนูญเป็นส่วนใหญ่ แต่ชนชาติไทยเท่านั้น
 ที่จังหวัด(ขอภัยยกเว้นสตูล)ราษฎร ไม่ถึง ๑๐ % ที่รู้ภาษาไทย และข้าราชการชั้นมัธยม
 ทั้งที่เป็นหัวหน้ากอง หัวหน้าแผนกมีไม่ถึง ๕ % ที่รู้ภาษามลายูแห่งท้องถิ่น เมื่อฐานะความเป็น
 อยู่มาอย่างนี้แล้วเราจะไปรทษาคร และจะปรับปรุงกันอย่างไรที่จะให้ฝ่ายรัฐบาลกับฝ่าย
 ราษฎรสอดคล้องต้องกัน รักษาดีด้วยกันเช่นนี้ เป็นต้น¹⁴

การยกเว้นสตูลในแง่ความสามารถทางด้านภาษาไทยของเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังบูเต๊ะ ซึ่ง
 เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสตูล และเคยเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามน่าจะน่าจะเป็นมาอย่างไร จังหวัดสตูลจึงเป็นจังหวัดชายแดนภาค
 ใต้เพียงจังหวัดเดียวที่พูดภาษาไทยถิ่นใต้ในชีวิตประจำวัน ไม่ใช้ภาษามลายู

ก่อนสมัยพระยาภูมินารทกัถดี ยังไม่มีโรงเรียนสอนภาษาไทยที่เป็นกิจลักษณะ ครั้นภายหลัง
 พ.ศ. 2451 พระยาภูมินารทกัถดีเป็นผู้ว่าราชการมาได้จัดให้มีการศึกษาภาษาไทยขึ้น ครั้งแรก
 ได้เปิดสอนที่โรงเรียนประจำจังหวัดสตูลและโรงเรียนบ้านจีน เรียกว่าโรงเรียนไทย-มลายู และ

ศูนย์วิทยพัทยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

14 เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังบูเต๊ะ, ประวัติย่อจังหวัดสตูล, หน้า 68.

โรงเรียนบ้านจัน

ในระยะแรกชาวสตูลไม่นิยมส่งบุตรหลานไปเรียนภาษาไทยในโรงเรียนดังกล่าว เนื่องจากเกรงว่าจะกระทบกระเทือนต่อการศาสนา อย่างไรก็ตามการรัฐได้เพิ่มมาตรการเชิญชวนให้ส่งบุตรหลานมาเรียนโดยการให้เรียนฟรี ไม่จัดเก็บค่าเล่าเรียนแต่อย่างใด ทำให้ชาวสตูลนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนมากยิ่งขึ้น ส่วนการศึกษาภาษามลายูและศาสนาที่ค่อยเรียนลงตามลำดับ ครูที่จ้างก็ลดน้อยลง จนไม่มีการเรียนการสอนภาษามลายูและศาสนาอิสลามต่อไป

ได้มีความพยายามที่จะรื้อฟื้นการศึกษาภาษามลายูและศาสนาอิสลามขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ดังปรากฏในรายงานการประชุมสภาจังหวัดสตูล ครั้งที่ 5/2478 (สามัญ) วันอังคารที่ 6 สิงหาคม 2478 ว่าขุนเพ็ญตันหยงได้เสนอให้มีครูไทยอิสลามสอนศาสนาอิสลามและวิชาชีพในโรงเรียน แต่หมื่นฉลาดเฉลยสาร ประธานสภาฯ ไม่เห็นด้วย อดยกกล่าวว่าการสอนศาสนาเป็นหน้าที่ของโต๊ะอิหม่ามที่สอนอยู่แล้ววันสุเราะห์ทุกวันศุกร์

หมื่นฉลาดเฉลยสารยังกล่าวอีกด้วยว่าไม่จำเป็นต้องตั้งครูให้เบื่องเงินอีก ส่วนการอาชีพนั้นคณะกรรมการจังหวัดเห็นว่ายังไม่ควรมี

ขุนวิจิตรจรรยา แดลงแทนคณะกรรมการ จังหวัดว่าตามที่สมาชิกเสนอมานั้น แบ่งออกเป็นสองอย่าง อย่างที่ 1 สอนผู้ใหญ่ อย่างที่ 2 สอนเด็ก

อย่างที่ 1 ไม่ขอตอบ เพราะรัฐบาลยังไม่ได้ดำริه อย่างที่ 2 สอนเด็กนี้ทางการได้ทำอยู่แล้ว ในโรงเรียนรัฐบาลและประชาบาลในหลักสูตรมีวิชาอาชีพอยู่แล้ว ทางศาสนามีเรื่องจรรยาเป็นการสอนกว้างๆ ส่วนการสอนในศาสนาโดยตรงนั้นมีสอนอยู่แล้วในโบสถ์หรือสุเหร่า จะเพาะจังหวัดนี้ราษฎรมีความแน่วแน่วในลัทธิศาสนาทางการจึงดำริให้ที่มีครูสอนศาสนาขึ้นในโรงเรียน เวลานี้กรรมการจังหวัดได้ดำเนินการไปแล้ว โดยประกาศหาครูที่สอนศาสนาและ

ภาษามลายูได้ควย

ขุนเพ็ญตันหยงเจ้าของญัตตอภิปรายว่าเมื่อทางการกำลังจัดหาอยู่เช่นนั้น ข้าพเจ้าเป็นที่พอใจแล้ว จึงขอถอนญัตติ

ประธานสภาฯกล่าวว่าที่ประชุมจะคัดค้านหรือไม่
เมื่อที่ประชุมไม่คัดค้านถือว่าที่ประชุมอนุมัติ

ไม่มีผู้ใดคัดค้าน

ที่ประชุมอนุมัติ

วานกรณีเช่นนี้ หากเกิดขึ้นในจังหวัดอื่นที่เคยเป็นหัวเมืองมลายูมาก่อนเช่น บัตตานี นราธิวาส และยะลา อาจก่อให้เกิดปัญหาทางการเมืองได้ แต่ในกรณีของสตูลกลับไม่เป็นปัญหาแต่อย่างใด ถ้าได้พิจารณาถึงความเป็นมาเรื่องภาษาที่ชาวสตูลใช้ จะพบว่าเดิมส่วนใหญ่ชาวสตูลพูดภาษาไทยได้อยู่แล้ว มีบางส่วนที่อาศัยอยู่ชายฝั่งทะเลที่ติดต่อกับหัวเมืองมลายูเท่านั้นที่พูดภาษามลายู อีกทั้งการวางแผนการเรียนการสอนภาษาไทยในจังหวัดนี้กระทำมาโดยตลอด โดยผู้ที่มีความสามารถทางด้านภาษามลายูที่เป็นผู้ว่าราชการ จึงทำให้กระแสต่อต้านลดลงจนกลายเป็นความนิยมส่งลูกหลานไปเรียนภาษาไทยที่โรงเรียนของกระทรวงธรรมการมากกว่าที่จะส่งไปเรียนต่อที่ปอเนาะ ตามประเพณีเดิม ดังที่ขจัดภัย บุษยพัฒน์ กล่าวในปัจจุบันได้ว่า ปัจจุบันโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาตามภาษาราชการหรือปอเนาะนั้น มีมากที่สุดตามจังหวัดบัตตานีและมีน้อยที่สุดที่จังหวัดสตูล น้อยกว่าสงขลาทั้งที่สงขลามิประชากรนับถือศาสนาอิสลามน้อยกว่าจังหวัดสตูล เนื่องจากจากจังหวัดบัตตานีเป็นจังหวัดที่เก่าแก่และเป็นศูนย์กลางของศาสนาอิสลามมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีความเคร่งครัดในศาสนามาก แต่ในกรณีของสตูลนั้นมีการจัดตั้งปอเนาะน้อยแม้ว่าจังหวัดสตูลเป็นจังหวัดที่มีผู้นับถือศาสนาอิสลามมากที่สุดตามบรรดาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (82% ในปี 2503) แต่การที่ราษฎรมินิยมส่งบุตรหลานของตนเข้าเรียนที่ปอเนาะนั้น อาจเป็นด้วยว่าราษฎรเกือบทั้งหมดพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวัน เพราะฉะนั้นผู้ปกครองจึงเห็นความจำเป็นของการเรียนภาษาไทย และได้ส่งบุตรหลานของตนเข้าเรียนทั้งในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ที่สอนภาษาไทย โอกาสที่จะเรียนวิชาศาสนาที่ปอเนาะจึงมีน้อย เหตุผลที่น่าจะเป็นไปได้อีกประการหนึ่งก็คือบรรดาส

รต๊ะครูที่จัดตั้งโรงเรียนบ่อเฝ้าในจังหวัดเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นรต๊ะครูที่ไม่ค่อยมีชื่อเสียงและบรรดาผู้ปกครองก็มีแนวโน้มที่ไม่สนับสนุนลูกหลานของตนเข้าเรียนบ่อเฝ้า

อย่างไรก็ตามคำอธิบายนี้ก็ไม่ได้เป็นจริงทั้งหมด เพราะไม่ได้อธิบายถึงความพยายามของประเทศไทยตั้งแต่การปกครองมณฑลเทศาภิบาลที่มุ่งแก้การแทรกภาษาไทยเข้าไปในชีวิตประจำวันของประชากรชาวสตูลภายใต้การบริหารของพระยารัษฎานุประดิษฐ์และพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ที่ทำให้ภาระของรัฐบาลภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองน้อยลง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย